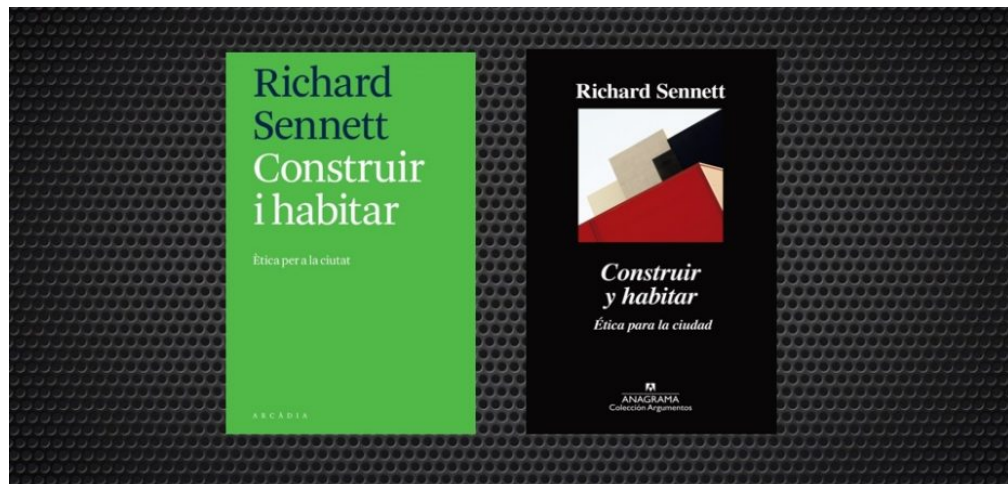

La forma com vivim les ciutats

A 'Construir i habitar', Richard Sennett analitza la relació entre el disseny dels espais urbans i com la societat es relaciona amb ells

Publicat per Llegir en cas d'incendi

16/06/2020

Manel Haro. Barcelona / @manelhc

Cada vegada que entrevisto algun arquitecte, em recorda la importància que l'urbanisme i el disseny de les ciutats tenen en la felicitat de les persones i en com aquestes es relacionen entre elles. No hi pensem gaire en això, però és realment important: els arquitectes tenen molt presents les zones comunes dels edificis, els espais urbans que són llocs de vida social de barris i ciutats, la manera com els carrers s'obren a altres carrers, la forma com la llum arriba a determinats punts, els arbres que ens acompanyaran en les nostres estones de descans asseguts en un banc... És evident que no interactuem de la mateixa manera amb els nostres veïns si vivim en un carrer estret ple de botigues que si vivim en una gran avinguda d'una zona residencial. No és el mateix viure en un barri amb parcs i zones d'esbarjo, que en un altre on no hi ha on seure. Si els edificis on vivim i ens envolten són estèticament espectaculars però poc funcionals, això no ajuda a la qualitat de vida; si no són gaire cridaners, però són funcionals i estan planificats de forma que dialoguin a la perfecció amb el seu entorn, tindrem una millor sensació d'ordre, equilibri, mobilitat i interacció social, i això ajuda al nostre benestar, com a individus i com a ciutat.

Llegir en cas d'incendi 16/06/20

Una pregunta clàssica en el món de l'arquitectura és si la societat condiciona el disseny de les ciutats on viu o és el disseny que condiciona la societat. Segurament, la resposta més encertada és que hi ha una mica de les dues coses: l'urbanisme i l'arquitectura no poden caminar separats del fet social ni a l'inrevés. De tot això en tenim proves diverses, i una de propera podria ser el Pla Cerdà de Barcelona. Aquesta quadrícula equilibrada d'habitatges de l'Eixample amb xamfrans a les cantonades ha estat tot un èxit de la història de l'urbanisme, estudiat arreu del món i un bon model de convivència. Ho explica el sociòleg Richard Sennett al seu llibre *Construir i habitar* (Arcàdia en català amb traducció d'Anna Llisterra i Anagrama en castellà amb traducció de Mario Aurelio Galmarini). Ara bé, aquesta uniformitat del Pla Cerdà també té una contrapartida –com passa amb altres models també uniformes-, i és que quan un edifici es devalua per alguna raó, l'efecte contagi a la resta d'edificis és molt ràpid: «el remei sembla clar, l'alternativa al monocultiu en nu entorn construït és un collage de diferents tipus d'edificis, persones i activitats, que pot semblar un caos visual i social, però que a la llarga resultarà més resistent que un entorn amb només una espècie.»

Aquest llibre de Sennett és una joia, una delícia per entendre, no només el sentit de les ciutats, sinó també per copsar millor la nostra naturalesa com a societat al llarg de la història. L'autor fa un recorregut per diverses ciutats i diverses èpoques per explicar-nos com el disseny de les ciutats ha produït canvis importants en la manera de viure. Per exemple, ¿qui diria que els urbanistes i els enginyers han estat tan importants com els metges –potser fins i tot més- a l'hora de posar fi a algunes epidèmies de la història? Mentre en l'època moderna els nuclis urbans creixen i la població es concentrava més i més, també ho feia la brutícia i, per tant, les condicions de sanitat es veien afectades i les malalties campaven més fàcilment. Aquells eren temps en què la gent llençava les escombraries al carrer i feia allà mateix les seves necessitats, un cultiu perfecte per a les rates i les malalties que aquestes transportaven. Alhora, aquesta densitat de població augmentava les xemeneies que embrutaven l'aire i facilitaven l'aparició de la tuberculosi i altres epidèmies. Diu Sennett: «els primers urbanistes que van intentar afrontar amb decisió aquestes condicions eren enginyers i no metges.»

Ho explica així: «els enginyers de camins, canals i ports van esdevenir els artífexs de la ciutat moderna, mentre buscaven la manera de millorar la qualitat de la vida urbana per mitjà de l'experimentació tècnica. Els carrers infestats de malalties van empènyer els enginyers a repensar la manufactura dels materials utilitzats en la construcció. Els paviments de pedra llisa per als carrers, necessaris per netejar amb eficàcia els excrements de cavall, es van instal·lar per primer cop a Londres. (...) Van pensar que, si els carrers eren

Llegir en cas d'incendi 16/06/20

físicament més fàcils de netejar, la gent tindria més voluntat de mantenir-los nets i, per exemple, no llençarien escombraries per les finestres de les cases (com abans era habitual).» No només això, diu Sennett que l'aparició dels urinaris públics els anys 1880 va fer que els homes comencessin a sentir vergonya de pixar en públic, la qual cosa va començar a estar mal vista. A conseqüència d'això, a poc a poc, els excrements i el pixum va deixar de tenir presència als carrers, i això volia dir que l'espai públic ja podia tenir utilitats per a la convivència social, com per exemple que els bars possessin terrasses al carrer. O sigui, tot plegat gràcies a la contribució que els enginyers sanitaris van fer a la civilització urbana.

En aquest repàs històric –absolutament fascinant–, Sennett ens comparteix altres curiositats que tenen a veure amb l'urbanisme i el disseny de les ciutats, com el sentit original del Central Park de Nova York, el fet que els carrers de París siguin tan amples o també el fet que els artistes bohemis de la capital francesa estiguessin sempre a les golfes mentre que la gent amb diners es quedava en les primeres alçades (té sentit: abans no hi havia ascensors i, per tant, els millors habitatges se situaven allà on menys escales s'havien de pujar). L'autor dedica unes quantes pàgines a explicar la diferència entre la ciutat pròpiament entesa com a espai físic i la ciutat entesa com a espai social. O sigui, la diferència entre la *ville* i la *cit  *. És així com els lectors podem entendre que una cosa és l'espai que habitem i un altre l'  s que li atorguem. A vegades, els espais públics acaben adoptant un sentit i un   s que no tenen res a veure amb els plantejats originalment en el projecte, com va passar amb els xamfrans del Pla Cerdà o amb tants altres exemples que podem tenir en l'actualitat a les nostres ciutats. Trobo que *Construir i habitar*, per tant, és una obra monumental, imprescindible per moltes raons, i una d'elles és ajudar-nos a identificar les virtuts i els defectes dels nostres habitatges, dels nostres barris i de les nostres ciutats en una època, la de les noves pandèmies del segle XXI, que demanden uns nous plantejaments, uns nous usos, una nova ètica i unes noves funcionalitats per a una nova normalitat.